

Strategiplan for mottak og integrering av innvandrere i Tolga kommune 2008- 2012.

- **Mottak**
- **Integrering**
- **Kulturelt mangfold**

Innledning

Holdningsskapende arbeid er et stort og langsiktig arbeid som krever vilje til forandring fra alle parter i lokalsamfunnet.

Ja, tenke det, ønske det, ville det. Men gjøre det? (fra Peer Gynt)
For å skape endring trengs det mer enn god vilje. Det trengs konkrete *virkemidler og handlinger*.

Denne planen tar sikte på å fange opp flere sider ved integreringsarbeidet. Vi mener at tiltakene som er foreslått kan bli gode virkemidler for å skape endringer og forbedringer.

Tolga Kommune har et sterkt ønske om å ta imot både tilflyttere fra andre land og flyktninger på en best mulig måte. Men det er nå en gang slik at skal en positiv utvikling forsterkes, kreves kritisk søkelys og vilje til å utfordre og forandre.

Bakgrunn for oppstarten av dette komitéarbeidet var å se på hvordan mottaks- og integreringsarbeidet av innvandrere kan bedres i Tolga.

Kommunestyrevedtaket i sak 63/08 august 2008:

1. ”Strategisk plan for mottak og integrering av innvandrere i Tolga kommune 2008 – 2012”, igangsettes som en komitéoppgave.
2. Arbeidet med planen starter i september 2008, og slutføres til juni 2009.
3. Det foreslås følgende sammensetning av komitéen:
Ragnhild Aashaug, Inger Johanne Simensen, Svein Gjelten Bakken, Hanna Johnsrød og Marit Erlien Hulbækmo.
4. Rådmannen oppnevner sekretær.”

Komiteén har tatt tak i områder vi mente var viktig ut fra et HELHETLIG perspektiv, og vi har valgt ut 7 satsingsområder.

Det er komitémedlemmene som har utarbeidet satsingsområdene og som har vært i kontakt med ansatte i virksomhetene og andre samarbeidspartnere for å kartlegge ”nåsituasjonen”. Vi har sett til andre kommuner

og deres planer/tiltak for å finne gode idéer og løsninger. Det er også gitt anbefalinger fra statlig hold i ulike planer/ rapporter.

Saksgang:

- 10 komitémøter i perioden oktober 08 til juni 09. Kjetil Brodal har vært sekretær. Hanna Johnsrød har hatt permisjon fra mars 09.
- Kommunestyrebehandling den 25.juni 2009 der planen ble vedtatt lagt ut på høring til den 16. oktober.
- Innkommede høringsforslag fra Tolga Bygdekvinnelag, Tolga IL, Eireway, Tolga Os Sparebank, Flyktningekoordinator Kristina Jensen, Lensmannen i Tolga og Os, Internasjonalt Råd, Tolga Skole, Lyngbo Barnehage og Knutshauåen Barnehage og PP-tjenesten.
- 3 komitémøter for behandling av høringsuttalelsene.
- Sluttbehandling av planen i kommunestyremøte den 24.november.

Høringsuttalelsene har vært nyttige innspill, og gitt oss gode bekreftelser på at planen kan bli et godt verktøy.

Komiteén ønsker at denne planen med beskrevne tiltak og utfordringer, skal legges til grunn for det videre arbeidet med mottak og integrering, og innarbeides i kommunens styringsdokumenter. Tiltak med budsjettmessige konsekvenser må tas i forbindelse med budsjettarbeidet.

Vi foreslår følgende tiltak for at planen skal bli et nyttig verktøy:

1. Ansvarlige og samarbeidspartnere for tiltakene i planen får planen tilsendt, og bes om å ta tak i tiltakene og beskrevne utfordringer.
2. Det tverrfaglige teamet for mottaks- og integreringsarbeidet må aktivt bruke planen i sitt arbeid.
3. Internasjonalt råd må legge planen til grunn for sitt arbeid, og bidra til å skape dialog med lag og foreninger om mottaks- og integreringsarbeidet.

4. Det foretas en rullering av planen i hver kommunestyreperiode med første rullering i 2012.

Tolga, november 2009

For komiteen

Ragnhild Aashaug, leder

Om strategiplan og integrering.

En strategiplan skal innholde overordnede, langsiktige mål og tiltak som gir retningslinjer for hvordan vi skal utnytte ressursene våre for å oppnå en best mulig integrering av innvandrere i Tolga- samfunnet.

Integrering betyr at innvandrere og flyktninger blir funksjonsdyktige medlemmer av samfunnet. Det innebærer at man legger til rette for at alle innbyggerne i kommunen skal beherske norsk språk godt, samt forstå og delta i samfunnslivet på tvers av etniske skillelinjer uten at noen må gi slipp på egen identitet, kultur, egenart og særpreg.

Integrering er en prosess som fra kommunens side krever planmessig, tverrfaglig arbeid med mange aktører. Det krever god organisering og samordning. **Kommunen og majoritetsbefolkningen** må ta ansvar for å legge til rette for integreringen for innvandrerne. En vellykket integrering krever engasjement og vilje både fra innvandrerne og mottakersamfunnet i forhold til tilpasning, endring og forståelse for kulturforskjeller. Mottakersamfunnets utfordring ligger blant annet i å anerkjenne de nyankomnes annerledeshet, kunnskaper og ferdigheter, samt å se muligheter for kulturell berikelse og nye løsninger på samfunnets behov for arbeidskraft. Det er av grunnleggende betydning for integreringen at innvandrerne tilegner seg gode norskkunnskaper og forståelse av norsk samfunn og kultur, for derigjennom å kvalifisere seg for det norske arbeidslivet.

All erfaring viser at integrering skjer best og raskest gjennom personlig kontakt mellom innvandrere og representanter for majoritetsbefolkningen.

Et annet moment for å få til rask og god integrering er at det stilles krav som gjør at den

enkelte innvandrere motiveres til å yte sitt beste ut fra sine forutsetninger i integreringsprosessen.

DEFINISJONER OG BEGREPSAVKLARINGER

(kilde UDI/ IMDI)

- **INNVANDRER** – samlebetegnelse for alle personer som er født i utlandet og registrert i folkeregisteret som fast bosatt i Norge, med foreldre som begge er født i utlandet.
- **FLYKTNING** - omfatter overføringsflyktninger og asylsøkere som har fått innvilget asyl. I Norge brukes betegnelsen ofte også om personer som etter søknad om asyl har fått beskyttelse på annet grunnlag eller opphold på humanitært grunnlag, samt familiegjenforente til disse.
- **FAMILIEINNVANDRING** skjer på grunnlag av en familieinnvandrings-tillatelse – tillatelse som innvilges til personer som er eller skal bli nært familiemedlem av en norsk borger eller en utenlandsk statsborger med lovlig opphold i Norge.
- **KVOTEFlyktning / OVERFØRINGSFLYKTNING** – flyktninger som får komme til Norge etter et organisert uttak, vanligvis i samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR).
- **ASYLSØKER** - person som på egen hånd og uanmeldt ber myndighetene om beskyttelse og anerkjennelse som flyktning. Personen kalles asylsøker inntil søknaden er avgjort.
- **ARBEIDSINNVANDRING** - Arbeidsinnvandring til Norge tok til omkring 1970 med innvandringen fra Pakistan og Tyrkia, og har økt jevnt i ettertid, ikke minst som en følge av EØS-avtalen. Økt arbeidsinnvandring innebærer økt familieinnvandring.

Arbeidstillatelse er den vanligste grunnen for oppholdstillatelsen i Norge, og utgjorde 70 % av alle oppholdstillatelser gitt i 2007.

- **INTRODUKSJONSORDNINGEN** - består av introduksjonsprogram og introduksjonsstønad. Deltakelse i programmet er obligatorisk for nyankomne innvandrere med flyktningebakgrunn. Alle deltakere i programmet skal ha en individuell plan og programmet varer som hovedregel i inntil 2 år. Hver deltaker skal følges opp av en programrådgiver. Disse omfattes av ordningen:
 - Overføringsflyktninger
 - Flyktninger med asyl
 - Personer med opphold på humanitært grunnlag
 - Familiegjenforente til ovennevnte grupper har også rett til introduksjonsordning dersom personen han eller hun gjenforenes med ikke har bodd i Norge i mer enn fem år.Introduksjonsprogrammet skal tilpasses den enkelte. Det skal utarbeides en **individuell plan** for den som skal delta i introduksjonsprogrammet. Denne skal utformes på bakgrunn av kartlegging av vedkommendes opplæringsbehov og av hvilke tiltak vedkommende kan nytte seg.
- Deltakere i introduksjonsprogrammet mottar **INTRODUKSJONSSTØNAD** og trekkes i stønaden ved ugyldig fravær. Stønaden utgjør årlig 2 ganger folketrygdens grunnbeløp (ca kr 140.000 pr år). Introduksjonsstønaden er skattepliktig. Lønnet arbeid ved siden av full deltakelse i programmet medfører ikke trekk i stønaden. Kontantstøtte, barnetrygd og barnebidrag medfører ikke trekk i stønaden.
- **INTEGRERINGSTILSKUDD** - Kommunene mottar over statsbudsjettet integreringstilskudd ved bosetting av flyktninger og personer med opphold på

humanitært grunnlag. Tilskuddet skal bidra til at kommunene gjennomfører et planmessig og aktivt bosettings- og integreringsarbeid, med sikte på at de bosatte skal komme i jobb og greie seg selv. Tilskuddbeløpet er på ca kr 100.000 pr år pr bosatte flyktning i 5 år. For enslige mindreårige flyktninger gjelder andre og høyere tilskuddsbeløp.

- **IMDi -** Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. IMDi skal være et kompetansesenter og en pådriver for integrering og mangfold. IMDi skal iverksette integrerings- og mangfolds-politikken - som bosetting av flyktninger, oppfølging av introduksjonsloven og forvaltning av viktige økonomiske virkemidler innenfor integrerings- og mangfoldsarbeidet.
- **UDi -** Utlendingsdirektoratet (UDI) er den sentrale etaten i utlendingsforvaltningen. UDI skal iverksette og bidra til å utvikle regjeringens innvandrings- og

flyktningpolitikk. Innenfor rammene av det som er politisk besluttet, legger UDI på den ene siden til rette for lovlig og ønsket innvandring, herunder ved å sikre beskyttelse til flyktninger, og bidrar på den annen side til å hindre ulovlig og uønsket innvandring.

- **NOEN TALL** – av Norges 4,8 mill innbyggere pr 01.01.09 hadde ca 750.000 innvandrerbakgrunn. Ca 130.000 av disse hadde flyktningebakgrunn.
- **Pr 01.01.2009 hadde 136 av Tolgas 1678 innbyggere innvandrerbakgrunn. Det tilsvarte 8,1 % av befolkningen.**
- Fra Europa unntatt Tyrkia: 79 personer (4,7 %)
- Fra Afrika: 50 personer (3,0 %).
- Fra Asia med Tyrkia : 7 (0,04 %)

(Kilde : Statistisk Sentralbyrå, Tabell 07108: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, etter kjønn og landbakgrunn (K))

HOVEDMÅL FOR MOTTAKS- OG INTEGRERINGSARBEIDET I TOLGA KOMMUNE

Mottaks- og integreringsarbeidet har som hovedmål å oppnå likestilling gjennom like muligheter, rettigheter og plikter til deltakelse i samfunnet for alle innbyggere i Tolga kommune uansett opprinnelse.

For å nå dette målet er disse satsingsområdene valgt:

- 1. ORGANISERING AV MOTTAKS- OG INTEGRERINGSARBEIDET**
- 2. BOLIGER OG BOVEILEDNING**
- 3. VOKSENOPPLÆRING, SPRÅKOPPLÆRING, KVALIFISERING TIL ARBEIDSLIVET**
- 4. BARNEHAGE OG SKOLE**
- 5. HELSE**
- 6. MØTEPLASSER OG FRITIDSAKTIVITETER**
- 7. INFORMASJON, MOTIVASJON OG HOLDNINGSKAPENDE ARBEID**

Satsingsområde 1: ORGANISERING AV MOTTAKS- OG INTEGRERINGS-ARBEIDET

Beskrivelse av dagens situasjon:

I dag tar Tolga Kommune i mot flyktninger, tilflyttere fra ulike deler av verden og arbeidssøkende fra EØS-land. Organisatorisk er mottaks- og integreringsarbeidet direkte underlagt rådmannen.

En flyktningekoordinator i 50 % stilling

jobber på tvers av virksomhetene og i samarbeid med dem. Arbeidet består i praktisk oppfølging av flyktningene med særlig fokus på de som har kommet sist. Målet er ikke bare å yte hjelp, men å veilede slik at de skal bli sjølhjulpne etter hvert, samt å være kontaktperson overfor innbyggere og offentlige etater i kommunen.

Tolga Kommune er med i et ”**tilflytterprosjekt**” som er en avtale inngått med firmaet Placement om rekruttering av **45 tilflyttede fra Nederland/Tyskland over tre år**. Her er det ansatt en **tilflyttingskonsulent i 40 % stilling** som har kontakt mot de som ønsker å komme/har kommet. Tilflyttingskonsulenten bistår med å skaffe arbeid, gi kurstilbud innen norskopplæring, samt være en kontaktperson for ulike spørsmål. I dette prosjektet er det opprettet tilflyttingsgrupper i hver del av kommunen som skal stikke innom, ta tilflyttede med på ulike fritidsaktiviteter og bidra til å skape nettverk. Pr mai 2009, etter 1,5 år med tilflytterprosjektet, er det bosatt 21 nederlendere og tyskere i kommunen.

I tillegg er det noe arbeidsinnvandring, og for **arbeidsinnvandrere og andre innflyttere** er det NAV som er kontaktleddet. Det gis orientering om rettigheter/plikter, og det tilbys norskundervisning på voksenopplæringen.

Tolga Kommune har et **internasjonalt råd** som består av en politisk representant, NAV, næringslivet, lag/foreninger samt tre innvandrere. Rådet jobber med integrering generelt og kan ta opp saker på fritt grunnlag.

Rådet har et godt samarbeid med virksomhetsområdene i kommunen. Flyktningekoordinatoren er sekretær i internasjonalt råd.

Det er opprettet et **tverrfaglig samarbeidsforum** mellom virksomhetene i kommunen med møte hver 6. uke der alle som jobber med tilflyttede/ flyktninger i ulike sammenhenger er med. Dette oppleves som veldig nyttig for virksomhetene.

Utfordringer framover:

Språk og kunnskap om det norske samfunnet er av helt avgjørende betydning for å få jobb og bli integrert. Men skal vi lykkes med dette må det utvikles et bredere **tverrfaglig samarbeid mellom virksomhetene, god koordinering** av innsatsen i tillegg til **tydeligere målsettinger** for integrerings-arbeidet. Disse utfordringene må det tas tak i.

For å opprettholde og videreutvikle kommunens apparat innen integreringsarbeidet er kommunen avhengig av et **kontinuerlig og jevnt mottak av flyktninger** for å få tilført nødvendige midler via integreringstilskuddet.

Videre må de **økonomiske rammene** for arbeidet tydeliggjøres i kommunens styringsdokumenter som budsjett og årsmeldinger.

Tilflyttingsgruppene som er etablert i grendene i forbindelse med ”tilflytterprosjektet” bør utfordres på å bidra til at **alle grupper innvandrere** får et større nettverk rundt seg.

Hvor mange flyktninger vi bør og kan ta i mot i Tolga kommune

vurderes i hver kommunestyreperiode ut fra hvilke ressurser vi har. Dersom det drøftes å ta i mot enslige mindreårige flyktninger må det innledes samarbeid og kompetansebygging sammen med andre kommuner i regionen.

Når mottak av nye flyktninger vurderes, skal det alltid innhentes uttalelser fra virksomhetene og gjøres vurderinger på hvilket antall vi kan ta i mot for å yte en best mulig tjeneste ut fra ressursene man har og får tilført.

ORGANISERING AV MOTTAKS- OG INTEGRERINGSARBEIDET Mål: Koordinere mottaks- og integreringsarbeidet slik at arbeidet blir godt samordnet og målrettet.		Ansvarlig	Samarbeidspartnere
Tiltak			
1.1	Flyktningekoordinator i 50 % stilling må opprettholdes. Koordinatorfunksjonen, stillingsinnhold og organisatorisk tilknytning må presiseres.	Rådmann	
1.2	Tverrfaglig team for mottak og integrering må formaliseres med benevnelse og beskrivelse av funksjon, deltagere og koordineringsansvar.	Rådmann	Tverrfaglig team
1.3	Mottaks- og integreringsarbeidet må synliggjøres i budsjett, årsmelding og regnskap. Virksomhetene beskriver tjeneste og behov i henhold til oppsatte mål.	Rådmann	Virksomhetsledere

Satsingsområde 2: BOLIGER OG BOVEILEDNING

Beskrivelse av dagens situasjon:

Flyktninger blir tilbudt kommunal bolig den første tiden de bor i Tolga. Det er i dag få ledige boliger i kommunen.

Tidligere har det vært **mangel på boveiledning og praktisk oppfølging** for flyktningene som kommer. Dette fikk økt fokus i forhold til den sist ankomne flyktningegruppa og må videreføres / utvikles.

Vi er nå i oppstarten av et prosjekt som heter "Stolt av egen bolig" der vi har **fått tildelt ressurser i form av midler til ei boveilederstilling** i prosjektperioden, et halvt år. Boveilederen skal lage et opplegg for hvordan boveiledning overfor flyktninger skal settes i

system og praktiseres i vår kommune fremover. Dette systemet skal bl a inneholde veiledning om hva det innebærer å være en huseier/leietaker, og hva en må forholde seg til som f eks avfallsordninger, renovasjon, elektriske løsninger, ventilasjon, fyring og økonomi.

Målsettinger for prosjektet "Stolt av egen bolig" ligger i tittelen. Hensikten er å lette tilgangen på boliger i det private boligmarkedet for innvandrere.

Utfordringer framover:

Mange av kommunens flyktningeboliger er leid ut, og det er **behov for nye, hensiktsmessige boliger** i ulike størrelser ut fra ulike familiesituasjoner.

Nybygging må vurderes ut fra kartlagte behov. Husbanken har gunstige ordninger for tilskudd/ bostøtte/ lånefinansiering til boliger for flyktninger.

Det er viktig å **motivere og bistå innvandrere og flyktninger til å skaffe seg sin egen bolig** etter den første tiden i kommunal bolig.

Systemet for **boveiledning** fra prosjektet "Stolt av egen bolig" må følges opp og videreføres etter prosjektperioden.

	BOLIGER OG BOVEILEDNING Mål: God boveiledning skal gi innvandrerne lettere tilgang til det private boligmarkedet i kommunen.	Ansvarlig	Samarbeidspartnere
	Tiltak		
2.1	Utvikle en metodikk og en manual for boveiledning gjennom prosjektet ” Stolt av egen bolig”	Rådmann	Boveileder Flyktningekoordinator Teknisk Voksenopplæring Flyktninger
2.2	Lage en oversikt over behovet for flyktningeboliger fremover, samt planlegge hvordan dette behovet skal dekkes.	Rådmann	Teknisk Flyktningekoordinator

Satsningsområde 3: VOKSENOPLÆRING, SPRÅKOPPLÆRING OG KVALIFISERING TIL ARBEIDSLIVET

Beskrivelse av dagens situasjon:

Opplæring i norsk språk er avgjørende for å kunne delta i arbeidsliv og samfunnsliv for øvrig. Alle nyankomne flyktninger skal delta i **introduksjonsprogrammet** (2-3 år). I Tolga kommune er det tett samarbeid mellom voksenopplæringa og introduksjonsprogrammet.

Voksenopplæringa gir også språkopplæring til voksne innvandrere som ikke er med i introduksjonsordningen.

Voksenopplæring/introduksjonsprogram fokuserer på **språkopplæring, samfunnskunnskap, rettigheter og plikter for å bidra til at flyktningene blir selvhjulpne.** Dette arbeidet kan styrkes. Voksenopplæringa i Tolga er en liten enhet. Derfor er det startet drøftinger om interkommunalt samarbeid på dette området.

Deltagelse i arbeidslivet gir det beste grunnlag for å bli integrert i samfunnet.

I tillegg til opplæring i norsk språk, skal alle ha språktrening ute på arbeidsplasser. Det er utarbeidet en jobbkontrakt der det stilles krav både til arbeidstaker og arbeidsgiver.

NAV har omfattende ansvar og oppgaver i forhold til kvalifisering til arbeid og har virkemidler som for eksempel praksisplasser, arbeid med bistand og kvalifiseringsprogram.

Utfordringer framover:

Voksenopplæringa og introduksjonsprogrammet må vurderes inn i et **interkommunalt samarbeid** for å gi mer ressurser og muligheter for å differensiere tilbudet for den enkelte.

Det er vanskelig å skaffe varierte språkpraksisplasser i vår kommune. Det må jobbes mer aktivt med å **få flere plasser til språk- og arbeidstrening** som retter seg mot målene den enkelte har satt seg i introduksjonsprogrammet. Ressursene til **oppfølging av deltakere** ute på arbeidsplassene må styrkes.

Det ville vært formålstjenlig å etablere et system med tilskudd/ økonomisk kompensasjon til bedrifter som etablerer arbeids- og språktreningsplasser. Her er vi nok avhengig av å få statlige midler tilført.

Det er behov for at det utvikles et tettere **samarbeid mellom NAV og voksenopplæring/introduksjonsprogram der den enkeltes individuelle opplæringsplan er grunnlaget.**

Her må det settes inn mer varierte, målrettede og helhetlige tiltak.

Noen innvandrere ønsker å starte sin egen arbeidsplass. Å være etablerer er krevende for alle, og for innvandrere er det ofte ekstra krevende fordi de i mindre grad har et nettverk å støtte seg på. For å motvirke dette foreslås det å opprette en **nettverksgruppe i regi av Nærings-service.**

	VOKSENOPLÆRING, SPRÅKOPPLÆRING OG KVALIFISERING TIL ARBEIDSLIVET Mål: Alle flyktninger/innvandrere skal ha tilpasset opplæring i norsk, samfunnskunnskap og arbeidstrening som er nødvendig for å komme i arbeid eller aktivitet. Tiltak	Ansvarlig	Samarbeidspartnere
3.1	Utarbeide en lokal plan for norskopplæring/introduksjonsprogram som sikrer heldags- og helårstilbud	Voksenopplæring, ansvarlig for introduksjonsprogr.	NAV Flyktningekoordinator
3.2	Arbeide aktivt for å skaffe arbeidstrening- og språktreningsplasser på forskjellige ferdighetsnivå	Voksenopplæring, ansvarlig for introduksjonsprogr.	Flyktningekoordinator, tilflytterkonsulent, NAV, Næringservice, lokal næringsforening, øvrig næringsliv
3.3	Arbeide for interkommunalt samarbeid vedr voksenopplæring og introduksjonsprogram	Rådmannen	Ordfører
3.4	Tolga kommune forplikter seg til å gi tilbud om 3 språktreningsplasser	Rådmannen	Alle virksomheter

Satsningsområde 4: BARNEHAGE OG SKOLE

Beskrivelse av dagens situasjon:

I de to barnehagene i Tolga sentrum er det høsten 2009 20 -25 % fremmed-språklige barn . Flere fremmedspråklige barn starter tidligere i barnehagen nå enn før. Nesten alle, 80- 90 %, er nå i barnehage før fylte tre år. Dette ses på som positivt, ettersom språkopplæring, begrepsopplæring og sosialt

samspill med andre da kan komme tidlig i gang.

Barnehagene i Tolga er med i et prosjekt som går på dokumentasjon, språkmiljø og språkstimulering for fremmedspråklige barn.

Skolen mener at **tidlig innsats og god språkopplæring er nøkkelen til god integrering.** Det er viktig at enhver skal ha så gode norskkunnskaper at disse ikke setter begrensninger for hver enkelt verken faglig eller sosialt. Språkmeldinga sier det tar fem år å lære norsk tilstrekkelig til å ha godt utbytte av opplæring på norsk.

Med utgangspunkt i testing og kartlegging har elever i grunnskolen med annet morsmål enn norsk rett til enkeltvedtak om særskilt språkopplæring i henhold til opplæringslovens § 2-8.

Det er i dag fremmedspråklige fra mange forskjellige land og kulturer på skolen, noe som byr på utfordringer – og muligheter. God språkopplæring fordrer mest mulig enhetlige grupper. Det er derfor en fordel om man

tilrettelegger undervisningen med tanke på dette.

Innføringsklasse ble gjennomført sist år med gode erfaringer, kanskje fordi språkopplæringen fungerte i en såpass homogen gruppe. Skolen har som mål at fremmedspråklige elever skal inn i ordinær undervisning så tidlig som mulig. Frivilligsentralen har tilbud om leksehjelp som bør utnyttes bedre.

Det er både fra barnehage- og skolehold uttrykt ønske om et **tettere samarbeid med fremmedspråklige foreldre**. Tolga skole avholder eget foreldremøte for fremmedspråklige med tolk tilstede. Tolk brukes også konsekvent under alle foreldresamtaler der foreldrene er innvandrere. Tolga skole har startet "Foreldreskole". Dette er en god mulighet til integrering av innvandrere.

Kulturskolen er en god arena for mestringsfølelse, og det er høstet gode erfaringer herfra. Dette gjelder også alternative læringsarenaer som f.eks. "Grønn omsorg". For både skole og barnehage er toveis kulturutveksling viktig for hverandres forståelse.

Det henvises for øvrig til **Plattform for oppvekst og læring i grunnskole, barnehage og kulturskole i Tolga kommune**.

Utfordringer framover:

Personell med flerkulturell kompetanse bør nyttiggjøres både i skolene og barnehagene. Personalkompetanse innen psykososialt arbeid blant barn og unge er viktig i det tverrfaglige arbeidet.

Det er viktig å ha et **tett og godt samarbeid opp mot skole for å sikre overgangen mellom barnehage og skole**.

Kartlegging og tilrettelegging i forhold til språkutvikling er viktig.

For fremtidig bosetting av flyktinger må innføringsklasse på skolen vurderes som et verktøy. Fremmedspråklige elever har rett til ressurser til morsmåls- og norskundervisning. **Tilrettelagt undervisning er ressurskrevende og det ligger en stor utfordring å kunne prioritere slike tiltak høyt nok.**

FLEXid er et kursopplegg for ungdom som lever med/mellom flere kulturer med forventninger og krav fra begge sider, og er utviklet i Larvik kommune. Dette har vist seg å være et nyttig verktøy i integreringsarbeidet deres, og bør vurderes innført også hos oss.

FLEXid, "Fleksibel Identitet", henspeiler på det å ha en fleksibel identitet, og handler om å bevisstgjøre barn og unge med flerkulturell oppvekst i Norge. Opplegget tar utgangspunkt i ressursperspektivet til hver enkelt. Hensikten er å oppmuntre ungdommene til å se mulighetene snarere enn begrensningene i sin situasjon, med fokus på identitet, ferdigheter, ressurser og utfordringer.

Videre består utfordringene framover i stor grad av **informasjon til og dialog med innvandrere omkring barnehagens betydning for barnets språklige og sosiale utvikling**.

På skoleområdet er viktige utfordringer **informasjon til og dialog med innvandrerforeldre om det norske skolesystemet og om foreldrenes plikt til medvirkning og oppfølging av barna**.

Barnehager og skoler må tilføres ressurser øremerket til språkutvikling for fremmedspråklige barn og elever fra integreringsmidler/ flyktingefond.

BARNEHAGE OG SKOLE <u>Mål barnehage:</u> Gjennom lek og samhandling skal barna få god språk- og begrepsopplæring og sosial kompetanse for et best mulig grunnlag for videre læring. <u>Mål skole:</u> Alle elever uansett etnisk bakgrunn skal kunne	Ansvarlig	Samarbeidspartnere
---	-----------	--------------------

gå ut av grunnskolen med de samme mulighetene til videre opplæring og arbeid.			
Tiltak			
4.1	Utarbeide et informasjonsopplegg basert på dialog til foreldre med innvandrerbakgrunn i skole og barnehage <ul style="list-style-type: none"> forventninger vedrørende oppfølging av barna informasjon om norsk skolesystem/barnehagene 	Rådmann	Tolga Skole Tolga Barnehage Flyktninge-koordinator Voksenopplæring Helsesøster NAV
4.2	Informere om barnehagens innhold og betydning. Motivere foreldrene via dialog til å søke barnehageplass tidlig ("Mødrekurs").	Helsesøster Tolga Barnehage	Voksenopplæring Flyktninge-koordinator NAV
4.3	Interkommunalt samarbeid for elever som skal starte i VGS	Tolga Skole Rådmann	Tynset Kommune Hedmark Fylkeskommune
4.4	Innføre FlexID	Rådmann Tolga Skole	Andre kommuner i Fjellregionen
4.5	Vurdere gratis barnehageplass for barn av voksne på introduksjonsprogrammet.	Rådmann Virksomhetsleder for Tolga barnehage Kommunestyret	NAV

Satsingsområde 5 : HELSE

Beskrivelse av dagens situasjon:

Kommunehelsetjenesten skal yte likeverdige helsetjenester til alle som bor eller oppholder seg i kommunen.

Helsedirektoratet har gitt ut veilederen "Helsetjenestetilbud til asylsøkere og flyktninger". Formålet med veilederen er å bidra til at asylsøkere og flyktninger får nødvendig somatisk og psykisk helsehjelp. Kommunens helsetjenester skal legge veilederen til grunn ved planlegging, organisering og drift av helsetjenester til asylsøkere og flyktninger.

Ulik forståelse av sykdom og helse samt spesielle kulturregulerte og tabubelagte områder blant grupper av innvandrere skaper utfordringer. Blant innvandrerne ser vi både overforbruk og underforbruk av helsetjenestene i forhold til befolkningen for

øvrig. En del innvandrere med stort behov for legehjelp søker sjelden lege, mens andre oppsøker tjenesten hyppig. **Det tar tid og krever mye informasjon å lære seg å navigere i "systemet" i sitt nye land.** Helsestasjonen er en viktig arena for å identifisere og følge opp barn og familier med spesielle behov.

Utfordringer framover:

Både **språkproblemer og kulturelle ulikheter vanskeliggjør kommunikasjon** mellom helsepersonell og pasienter med innvandrerbakgrunn. Dette gjør det utfordrende å yte gode helsetjenester til disse gruppene.

Aktiv bruk av tolk er viktig inntil språkferdighetene er tilfredsstillende.

Bruk av tolk innbærer noen praktiske og økonomiske utfordringer det bør etableres rutiner i forhold til.

Psykisk helsehjelp til flyktninger byr på

spesielle utfordringer.
Fokus på fysisk aktivitet og ernæring
blant innvandrere er viktig.

Helsepersonellet i kommunen må tilegne seg
nødvendig kunnskap om de særegne

utfordringene i forhold til helsetjenester
til innvandrere og det må sørges for
god informasjon om helse og helse-
tjenestene til innvandrerne.

	HELSE	Ansvarlig	Samarbeidspartnere
	<p>Mål: Gi innvandrere og flyktninger tilstrekkelig informasjon om norsk helsevesen generelt og helsetjenesten i kommunen spesielt for at de skal kunne få rett behandling til rett tid og at sykdom og skade skal kunne forebygges.</p> <p>Tiltak</p>		
5.1	Gi tilbud om systematiske informasjonsopplegg vedr helse, fysisk aktivitet og ernæring for flyktninger/innvandrere.	Kommunelege 1	FYSAK Helsesøster Internasjonalt råd
5.2	Samle og systematisere tilgjengelig informasjonsmateriale om helse- og tannhelsetjenesten på aktuelle fremmedspråk.	Kommunelege 1	Tannhelsetjenesten Helsesøster
5.3	Etablere team for å ivareta psykisk helse og psykososiale forhold blant flyktninger og innvandrere	Kommunelege 1	Fagleder Psyk helse Helsesøster Barnevern

Satsingsområde 6: MØTEPLASSER OG FRITIDSAKTIVITETER

Beskrivelse av dagens situasjon:

Nasjonale undersøkelser viser at **innvandrere i mindre grad deltar i organisasjoner og organiserte fritidstilbud enn andre nordmenn.**

Også i Tolga er det slik. Men det er her mange av møteplassene blant befolkningen finnes. Her skapes relasjoner uavhengig av kultur. Mange lag og foreninger driver sin aktivitet veldig godt, men oppleves nok som "lukket" for en del av våre flyktninger. Informasjon til foreldregruppen om tilbudene og de forskjellige organisasjonene er ofte for dårlig.

Barn og ungdom med innvandrerbakgrunn bruker i stor grad det

"offentlige rommet"; svømmehallen, bibliotek, fritidsklubben og aktiviteter som er tilknyttet skolene.

Flere gutter enn jenter deltar. Generelt er jentene i større grad hjemme. Det er imidlertid store forskjeller både innen og mellom gruppene.

Det flerkulturelle arbeidet i Tolga har pågått over flere år i Tolga skole og i kulturskolen. Flere faste arrangement i det frivillige kulturlivet gir muligheter for en positiv synliggjøring av menneskers ressurser og deltakelse på mange plan. Frivilligsentralen har forsøkt flere former for aktivitet, og er en viktig bidragsyter.

Tolga folkebibliotek er en viktig møteplass for læring og fritid. Der

tilbys litteratur, film og musikk for barn/voksne på ulike språk, samt data med nettilgang. Biblioteket synliggjør også innvandrerkulturer gjennom egne utstillinger. Det er i størst grad barn som bruker dette tilbudet, men forbedring og videreutvikling av bibliotektilbudet drives kontinuerlig. Det eksisterer ikke en spesielt tilpasset møteplass for det flerkulturelle i Tolga.

Utfordringer framover:

Innvandrere bør i større grad enn i dag **delta aktivt i å planlegge og organisere aktuelle fritidsaktiviteter.**

I noen typer organiserte tilbud for barn er kravet om **foreldredeltagelse** ganske stort, både i form av økonomi, dugnader og kjøring. Ikke alle er klar over kravene og forventningene, eller har praktiske muligheter til å bidra. Det er viktig med god informasjon for å få en god forståelse og dialog omkring dette.

For å kunne delta på fritidsaktivitetene er det nødvendig å ha hensiktsmessig utstyr for sommer- og vinteraktiviteter. Det bør **etableres og organiseres byttekvelder.**

Økt deltakelse blant jentene i organiserte fritidsaktiviteter kan oppnås gjennom personlig kontakt med foreldre, invitasjon til å bli bedre kjent med tilbudene, bruk av nøkkelpersoner i miljøene, og åpne dager for å

presentere tilbudene. Jamfør Flexid under satsingsområde 4.

Som en oppfølging av stortingsmelding 39 "Frivillighet for alle", ble det våren 2008 utarbeidet en rapport. Her pekes det på opprettelse av **frivillighetskoordinator** i kommunene som et viktig tiltak for å:

- være en lokal ressurs for å hjelpe organisasjonene med å opprette kontakt og gi råd
- formidle kunnskap til organisasjonene
- bistå organisasjonene med å skape nærhet og trygghet til aktivitet, fremtidig medlemskap og foreldres engasjement

Dette er krevende arbeid som ikke kan forventes ivaretatt gjennom tradisjonelt frivillig arbeid.

KS har utgitt en veileder med praktiske råd og begrunnelser for arbeidet med en lokal frivillighetspolitikk.

Internasjonalt Råd må ta tak i denne rapporten for å utvikle realistiske tiltak.

Biblioteket har en viktig rolle i arbeidet med å formidle kunnskap. I den kommende bibliotekplanen legges det opp til organisert informasjon og besøk på biblioteket via voksenopplæringen for alle innvandrere.

Det er viktig å utvikle uformelle møteplasser som f eks fritidsklubben, frivilligsentralen, gymbygg/svømmehall og bibliotek.

	MØTEPLASSER OG FRITIDSAKTIVITETER Mål: Økt deltagelse i fritidsaktiviteter, organisasjoner og lag/foreninger for innvandrere og flyktninger for å bygge nettverk og øke sosialt fellesskap.	Ansvarlig	Samarbeids-partnere
	Tiltak		
6.1	Målrettet arbeid med mulighet for tilknytning til de eksisterende tilbud i mottaksfasen for nyankomne flyktninger. Metoder må utvikles og prøves ut som en del av mottaksarbeidet.	Rådmann	Voksenopplæringen/ Ansvarlig for individuell plan Flyktningekoordinator
6.2	Innføre et bindeledd mellom lag/foreninger og kommune for å bidra til en gjensidig dialog omkring temaet integrering og inkludering.	Rådmann	Internasjonalt råd

6.3	Kurs for lag/foreninger for økt rekruttering av barn og unge med innvandrerbakgrunn i de eksisterende fritidstilbud, samt større foreldredeltagelse	Internasjonalt råd	VL Samfunnsutvikling/ Kultursjef Lag/foreninger Flyktningekoordinator
6.4	"Tolkebank" bestående av flerspråklige personer i kommunen som på frivillig basis kan bistå lag/foreninger som tolk.	Internasjonalt råd Flyktninge- koordinator	Frivilligsentral

Satsingsområde 7 : INFORMASJON, MOTIVASJON OG HOLDNINGSKAPENDE TILTAK

Beskrivelse av dagens situasjon:

Det er viktig å rette fokus og tiltak både mot minoritetsbefolkningen som skal inkluderes, men også mot majoritetsbefolkningen som skal innlemme de nye borgerne i samfunnet. Her trengs tiltak for toleranse, økt kunnskap om kulturforståelse og evne til å se nye løsninger på vårt "gjennomorganiserte liv i arbeid og fritid". I IMDi rapport 9-2008 ("Integrert, men diskriminert") konkluderes det med: "På den andre siden tydeliggjør denne undersøkelsen også behovet for tiltak rettet mot majoritetsbefolkningen, samt private, offentlige og frivillige virksomheter og institusjoner".

Den ovenfornevnte IMDi-rapporten viser også at så mange som **sju av ti innvandrere fra ikke-vestlige land mener at arbeidsgivers skepsis er den viktigste årsaken til at innvandrere ikke får arbeid i Norge.**

Det er et overordnet mål at offentlige instanser skal tilby tilpassede tjenester til et mangfold av brukere. IMDi er en pådriver på dette feltet og kan tilby kompetanse, metoder og verktøy som kan hjelpe bedrifter med å tilrettelegge tjenesten for brukere med innvandrerbakgrunn.

Utfordringer framover:

Kompetanseheving blant alle deltakere i integreringsprosessen må vektlegges mer enn tidligere.

Arbeidsgrupper med innvandrere kan bidra til større medvirkning i integreringsprosessen. Medvirkning er sentralt når konkrete tiltak skal utformes og iverksettes og nyttig i evaluering av tiltakene.

En **trivselsundersøkelse** blant våre innvandrere som kan gjennomføres, f.eks hvert andre år, kan være en god måte å hente informasjon fra denne gruppen. Hjemmebesøk og intervju er den beste undersøkelsesmetoden overfor denne gruppen.

Dialogen mellom innvandrere og det offentlige bør bli bedre enn i dag. Dette stiller store krav både til offentlig ansatte og til innvandrere. Innvandrere har selv et ansvar for å skaffe seg informasjon. Forståelsen av plikter og krav i forbindelse med ytelser er nødvendig. Offentlig ansatte på sin side har et ansvar for å formidle både skriftlig og muntlig informasjon på en slik måte at den er tilgjengelig og kan forstås, om nødvendig ved hjelp av tolk.

Tolga kommune må gå foran med et godt eksempel for det øvrige næringslivet i kommunen og ansette innvandrere og flyktninger. Dette gjelder også i forhold til språk- /arbeids-treningsplasser og hospitering.

IMDi disponerer prosjektmidler i stort omfang som kommunene oppfordres å søke på innen områdene frivillig kulturell virksomhet, innvandrertiltak, kunnskapsutvikling, innføring av introduksjonsprogrammet, tilbakevending etc.

Det er også andre **ulike tilskuddsordninger** som kan brukes til konkrete tiltak og aktivitet som fører til kontakt og samhandling mellom innvandrere og nordmenn. Disse må gjøres mer kjent innen kommunal forvaltning og blant lag/foreninger.

Arbeidet med å få etablert ei flerkulturell informasjonsavis for regionen som utvikles og lages av minoritetsgrupper bør støttes for å sikre

disse gruppene en ytrings- og informasjonskanal. Dette er viktig for å utvikle forståelsen og dialogen mellom majoritets- og minoritetsgruppene. Internasjonalt Råd følger opp dette.

Tolga kommune bør utvikle ei "håndbok" med oversikt over hva det bør informeres om og på hvilke tidspunkt i mottaks- prosessen. Dette kan gjøres ved å samle relevant informasjonsmaterieell som finnes på forskjellige språk og utvikle det som trengs. Det finnes gode tilskuddsordninger for å utvikle slikt materieell.

INFORMASJON, MOTIVASJON OG HOLDNINGS- SKAPENDE TILTAK			
Mål: Styrke toleranse og inkludering i forholdet mellom majoritets- og minoritetsbefolkningen.			
	Tiltak	Ansvarlig	Samarbeids-partner
7.1	Tolga kommune evaluerer og utvikler sine tiltak for informasjon og holdningsskapende arbeid.	Rådmann	Tverrfaglig team
7.2	Tolga kommune skal videreutvikle sin kompetanse i arbeidet med minoritets grupper, og særlig flyktninger. Det bør lages årlige prioriteringer for hva som skal styrkes i et tverrfaglig samarbeid.	Rådmann	Tverrfaglig team
7.3	Gjennomføre trivselsundersøkelse blant innvandrerbefolkningen.	Rådmann	Flyktningekoordinator Tilflyttingskonsulent Internasjonalt råd
7.4	Tolga kommune vil bevisst rekruttere personer med innvandringsbakgrunn, i særdeleshet innvandrerkvinner, til ledige stillinger i kommunen.	Rådmann	

